

DUNAVUKA

Činjenica da Vukovar leži na dvije rijeke, Vuki i Dunavu, nipošto nije samo zemljopisni podatak. Jer, te su dvije rijeke međusobno toliko različite da u tome ima nečega simboličnog.

Pogledajte samo. Vuka je mali, spori, ravnicaški vodotok što vijuga kroz selendre poznatih i običnih imena. Puna je trske i žaba, kratka, jednostavna i bez iznenađenja; izvor se njezin nalazi tek na pola dana hoda od Vukovara, a Vukovar je najveće naselje u njezinoj blizini, pa već i to o nečemu svjedoči. Po njoj se ne može ni ploviti, nema tu nikakva ozbiljnijeg ribolova, ni vesanja, ni jedrenja. Vuka je, reklo bi se, ono najmanje što jedna rijeka uopće može biti.

Kao što je Dunav ono najviše. Njegov se izvor nalazi na jednom kraju Europe a ušće na drugom, on je kao nekakva okosnica kontinenta. Po njemu plove brodovi na kojima se govori desetak jezika, vijore zastave zemalja s različitim društvenim sistemima i narodnim običajima, prevozi se roba za koju bez Dunava ne bismo ni znali da uopće negdje postoji. Niz Dunav se sputaju svjetski splavari i jedriličari, prolaze šarene regate, tu veslaju europski asovi, a bijeli putnički brodovi dižu velike valove. Malo je toga što postoji na svijetu a da ne bi postojalo i na Dunavu.

Čim se to ovako opiše (naravno, donekle pristrano i lokalpatriotski, ali ipak istinito), jasno je po čemu su te dvije rijeke simbolične i po čemu obje presudno utječu na Vukovar. Vuka je, dakako, alegorija svega onoga što je malo, blisko i domaće, prisno i drago, ali i svega onoga što znači skučenost, skromne mogućnosti, male domete, žablji kreket, a ponekad, da prostite, i ustajalost. Ona je — sa svojim nereguliranim obalama, svojim meandrima i žabokrečinom — simbol nemogućnosti da se pobegne od ovoga tla i njegovih ograničenja. Dunav je, dabome, sve suprotno od toga: on je svijet, i sve ono što je u Vukovaru svjetsko; on je sa svojim brodovima i pompoznim regatama, gliserima i robom u šlepovim — europska dimenzija toga grada, njegova upućenost na Europu i njegova ovisnost o njoj.

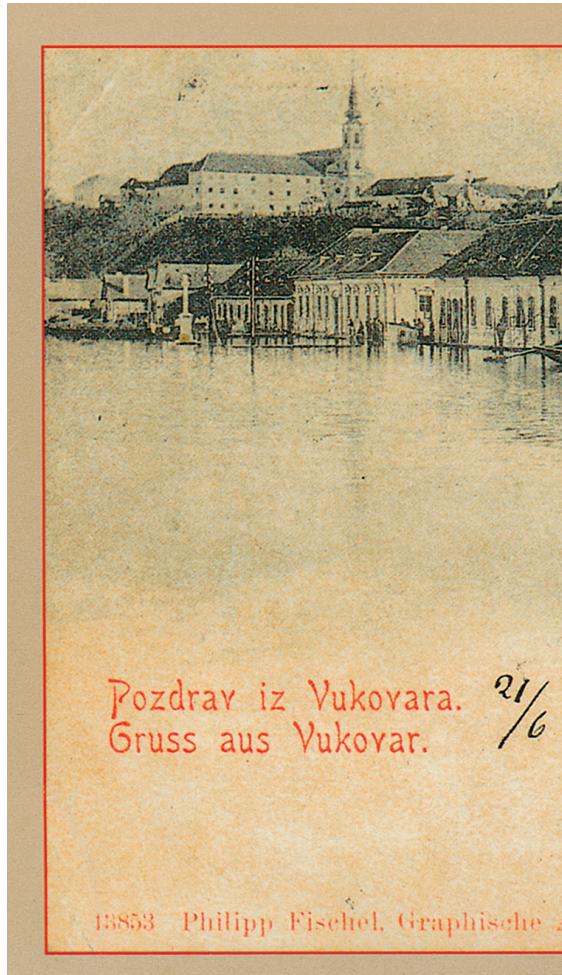
To je toliko očito da i ne treba dokazivati. Evo ipak još nekih dokaza. Dvije rijeke potvrđuju svoju simboličnu narav i onim lijepim i onim ružnim što do-

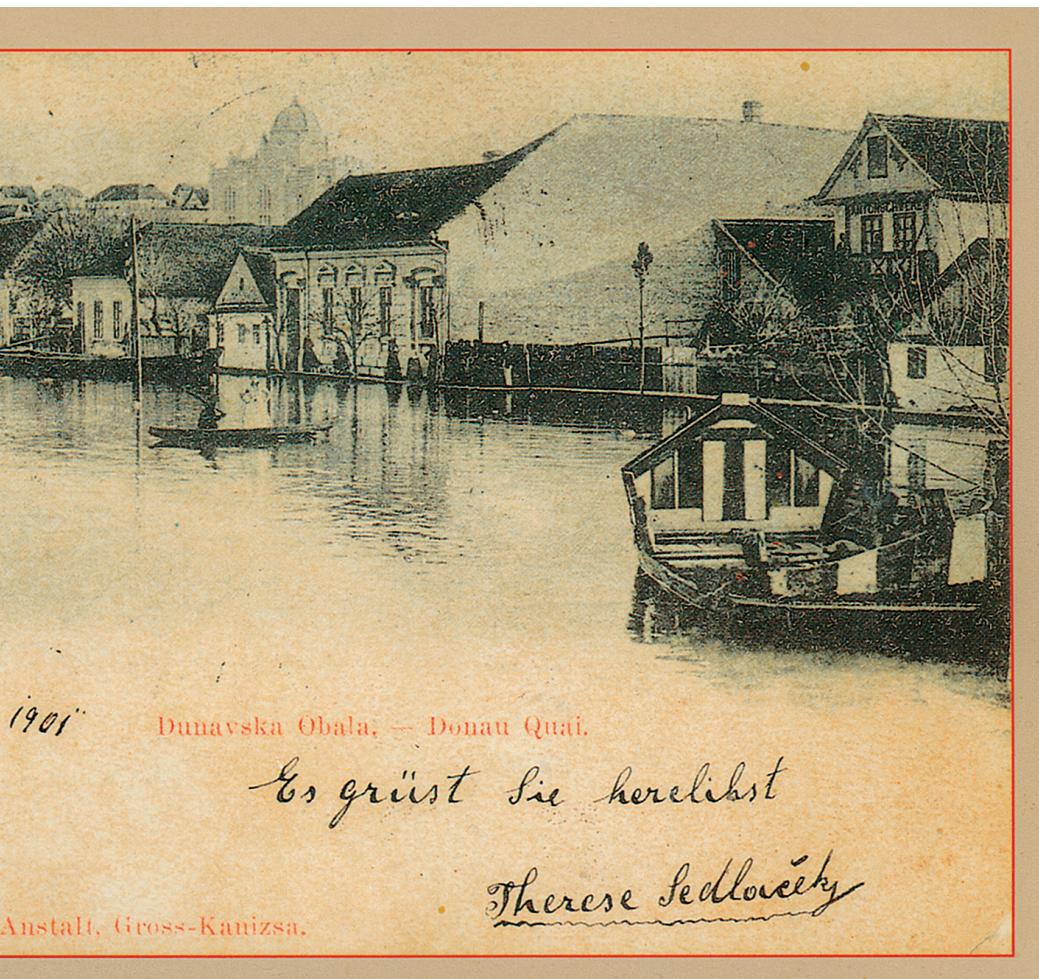
nose. Vuka je, na primjer, i spora i blatna, kadikad i smrdljiva, ali na njoj su nekada svakog proljeća tako cvali lopoci da se to jedva može opisati: prekrivali bi čitavu njezinu razljevenu površinu bijeleći se unedogled, kao sag od cvijeća. Ništa slično na Dunavu nije moguće. No, on je, s druge strane, donosio putničke brodove i šlepove, a na njima knjige, klavire, umjetničke slike, nogometne lopte, dame za provod, novine i časopise, čak i prvi avion. Vuka je, dakle, davala prirodnu ljepotu, a Dunav duhovnu. Simbolično, nema šta.

Simbolično je bilo čak i ono što se s te dvije rijeke povremeno događalo, i kako se događalo. Obje su, naime, ciklički plavile Vukovar. Ima li se na umu značenje Dunava i Vuke, onda se te poplave i ne mogu shvatiti drugačije nego kao najezde dvaju principa što ih rijeke utjelovljuju.

Poplave Dunava značile su porast i prevlast onoga što je u Vukovaru i u njegovu duhu europsko i svjetsko; poplave Vuke značile su prevagu onoga što je lokalno i domaće. I doista, Vukovar se uvijek nekako kolebao između toga dvoga: čas ga je privlačio kozmopolitizam, široki vidici, velik zamah, a čas opet male relacije, domaće petljancije, naškost i ljubav prema rodnom tlu. Stalno je varirao između te dvije crte svojega identiteta, pa njegova povijest i nije ništa drugo nego smjenjivanje čas jedne, čas druge od tih crta.

Pa je li onda čudo što je ušće Vuke u Dunav, u samom središtu grada, posljednjih desetljeća nekoliko puta regulirano i premještan? Kao da je Vukovar neprestano osjećao kako se glavni problem sastoji u tome što su rijeke simbolične, i u tome što se njihova dva utjecaja moraju usvojiti i prihvati; zato je nastojao da što bolje uredi spoj Dunava i Vuke — spoj svjetskoga i lokalnog u vlastitoj naravi — a da time nikada nije bio posve zadovoljan.

Ali, nije se nikada odričao ni jedne od tih komponenata. Kao da je oduvijek znao da ni bez jedne ne može, da ni bez jedne od njih ne bi bio ono što jest. A to je i prirodno: postojalo je u njemu jedno mjesto, podosta uzvodno od ušća, koje se zvalo Priljevo, i to zato što su se tu vode prelijevale; Dunav i Vuka ondje su se povremeno spajali, spontano i neslužbeno, miješajući svoje vode. I to je, naravno, bilo u najvišoj mjeri simbolično, jer je pokazivalo što se zapravo događa sa simboličnim Dunavom i simboličnom Vukom u Vukovaru, koji je time i sam postajao simboličan: on je bio metafora zemlje kojoj je pripadao. Jer, i ona se neprestano trudi da spoji lokalno i svjetsko, da svijet dovede na svoje prostore i da svoje vrijednosti ponudi kao doprinos svijetu.

Pa je li onda čudo što je u toj zemlji Vukovar tako lako postao simbol, i što simboličnost njegova položaja odjednom svi vide, što taj grad sad svi osjećaju svojim više nego ikad? Preko njega su svi oni koji nikad nisu u Vukovar ni nogom stupili iznenada shvatili kako u sebi nose svatko po jedan Dunav i po jednu Vuku, i kako se od njih i sastoje.

Vukovar je to, dabome, osjetio žešće od svih. Jer, u ovom se ratu na Vukovar pucalo i preko Dunava i preko Vuke, i tako se opet pokazalo da te dvije rijeke uvijek idu skupa i da ih obje treba skupa braniti. I Vukovar ih je i branio, znajući da brani sebe, dok smo svi mi ostali osjećali da brani i nas.

Pokazalo se da su Vuka i Dunav i najsigurnija njegova zaštita: i nakon svega što se dogodilo, Vukovar je ostao Vukovar, i nastavio je simbolizirati ono što simbolizira. Zbog Dunava i Vuke, njegov se identitet ne može uništiti: zbog Vuke, on će uvijek biti povezan s onim slavonskim krajolikom kroz koji ta rječica teče, zbog Dunava, on će uvijek biti dio svijeta.

I to se nikada ne može promijeniti, kao što se ne mogu promijeniti ni tokovi Dunava i Vuke.